

ijke
chijning,
in Uw
vleesch,
inwijning
verreest
gebeden
pijn,
u treden
igd zijn.
J. L. J.

IN IN DE
bedoeld zijn

RLEI. Daar
op legale
is, voordat
zen aan hun
ouden voort-
leeren recht,
door mij in
inerd, opdat
gevraagd, en
k recht. De
geen enkele
van 1942 te
t ook.

Ik te helpen
den weg der
eruitspraken
en daar dan
de vóór hen
een nieuwe
die ernst is

dezen ernst

ij heeft ge-
horsings- en
aangerekend

in" vindt hij
rustig.
EN antwoor-

ngswaardige
t 4, 3, 2, 1.

IN LEEREN
VAN DE
NIET TEN

LE in over-
is deze vraag
spraken zijn
en; alles wat
haar er mee
naar 't is ook,
tot decisieve
antwoord nog
lus, dat deze
Daarom heb
leggen onder
erken helpen
VEL een ge-
inbegrip van
het Avond-
sal een dank-
ast den term
le haar daar-
geboren of te
de vóór hen
nieuwe zaak
teert van na

dezen ernst

hij heeft ge-
sings- en af-
aangerekend
en" vindt de
rwegend ern-

EN antwoor-
ingswaardige
3, 2, 1. Laat

EZEN, AAN
IJVEN VAN
N MOETEN

dek, LANGS
classis, par-
men, om de
e synode) er
ug te roepen
bleef zitten,
en de afge-
dat zij geen
en aan de in

Waar nu het besluit van deze afgevaardigden-in-meerderheid om maar te blijven zitten behoorde tot „DE“ besluiten van de voortgezette „synode“ van Sneek-Utrecht sedert September 1942 genomen, is deze 3e vraag niet los te maken van de 2e.

Vraag 2 nu luidde:

„OF GIJ U CONFORMEERT AAN DE BESLUITEN VAN DE SYNODE SNEEK-UTRECHT IN HAAR VOORTGEZETTE ZITTINGEN SEDERT SEPTEMBER 1942 GENOMEN?“

Er staat: conformeren aan DE besluiten. De bekende EN de NIET BEKENDE. Er staat dus, dat men zich heeft te conformeren aan ALLE BESLUITEN, ook die men NIET KENT. En ook aan die welke men in strijd met de Schrift of de Kerkenordening acht, en waarvan men wettig, zoowel aan de synode zelf, als aan de kerken, langs den kerkelijken weg, de afwijking van de Kerkenordening heeft gepraetendeerd; en zulks terwijl men nog in afwachting is, hoe de wettige vergaderingen „in“ dien kerkelijken weg (nauwbetreden) op die gravamina zullen reageren. Conclusie: er wordt in vraag 2 en 3 verlangd, dat men zich conformeert aan onbekende besluiten, en aan zulke, waarvan men verklaart: ik mag me daaraan niet conformeren, wij ze afwijken van de Kerkenordening, en ben dus in beroep bij de wettige vergaderingen langs den kerkelijken weg. Dat het er zóó staat, heb ik, eer de synodeleiders zouden komen tot definitieve handelingen hun herinnerd in mijn antwoorden. De Fernhout meent dus, dat de elsch, om alzoo te doen, „van zeer ernstig karakter“ is. Ik ook. Ik heb dit trouwens van den voorman der Doleantie, ds K. Fernhout, zelf geleerd. Daarom heb ik ook geweigerd, zijn goede voorbeeld uit de doleantiedagen als een kwaad voorbeeld te verdoemen en te helpen verdoemen, en geweigerd, Gods volk te helpen leggen onder dit goddelooze juk, gelijk ook ds Fernhout dit in 1886 gedaan heeft. Ik heb den weg der kerken helpen vrijhouden, om langs den kerkelijken weg bezwaar in te brengen tegen een vergadering en haar besluiten. Niet alleen Kerken, doch ook áánstonds andere synodeleden hebben daar dan ook gebruik van gemaakt: deze laatsten hebben, onder uitdrukkelijke verwijzing naar mijn bezwaren, kalmweg geweigerd, nog langer mee te vergaderen met een meerderheid van afgevaardigden, die zich het recht daartoe had geassumeerd, en daarvan kennis gegeven óók aan de hen afvaardigende instantie (part. synode). Dat deze hen zonder eenige verdere moeite daarin gedragen heeft, en de mij om een advies vervolgende synode hen om hun aan het advies conforme DAAD niet in 't minst vervolgde, en dat ze alzoo samen mij verraden hebben, is een tweede zaak „van zeer ernstig karakter“, en dit ook nog uit den tijd van 1944.

De vraag is nu alleen, of ds Fernhout dezen ernst van OVERWEGEND karakter vindt.

Antwoord: blijkbaar niet. Want hij heeft getolereerd, dat synodeleden alvast, zonder hun particuliere synode dienaangaande iets te vragen, DEDEN wat ik zelf nog maar wilde zien overgelaten aan de daartoe aangewezen particuliere synode zelve, ter beoordeeling en beslissing. Hij heeft dus getolereerd, dat anderen een handeling deden, waarvan het adviseeren om haar langs wettigen weg te verlangen, als schorsings- en afzettingswaardige zonde bij voorbaat mij aangerekend werd.

CONCLUSIE: punt 3 en 2 van de „geschillen“ vindt ds Fernhout wel zeer ernstig, maar niet overwegend ernstig.

Blijkbaar kan men z. i. op de vragen 3 en 2 NEEN antwoorden, en vrij uitgaan voor God.

Zoo blijft dus als schorsings- en afzettingswaardige zonde alleen in aanmerking komen punt 1. Laat ons zien.

Vraag 1 luidde:

„OF GIJ HARTELIJK LEEDWEZEN UITSPREEKT OVER DE DOOR U AANGENOMEN HOUDING TEGENOVER DE SYNODE?“

Het treft hier, dat er staat „houding“. Als iemand zeer bepaalde bezwaren tegen zeer bepaalde handelingen inbrengt, die hij beide precies heeft omschreven, en waarvoor hij argumenten heeft gegeven, en tegenargumenten wederom afgewezen; en als, gelijk hij duidelijk aantoonde, de instantie, tegen welke handelingen hij bezwaren inbracht, in haar verdediging zichzelf weersprekt; en als tenslotte niets anders van haar kant overblijft, dan een klacht over de aangenomen „houding“, waarbij van het bepaalde iets onbepaalds, van het concrete iets abstracts, van het aanwijsbare iets onaanwijsbars wordt gemaakt, dan noemt men zóó iets in alle fatsoenlijke procedures onzakelijk, en dan zou geen één behoorlijk rechter van het dwaze woord „houding“ gebruik maken in een „vonnis“. Als het bovendien een vergadering betreft, die zooveel op haar kerfstok heeft als bijkens het wegvalen van de punten 5, 4, 3, 2, bij deze het geval is, en als die vergadering zelf de betrokkenen is, tegen welke klachten ingediend zijn, en zij dus „het recht in eigen handen neemt“, wat haar bovendien heelemaal niet gelukt, gezien haar verwarde apologieën, dan kan iemand slechts dan zeggen: het niet uitspreken van hartelijk leedwezen over de tegen een vergadering, die hij beschuldigde langs den kerkelijken weg, ingenomen houding is een overwegend ernstige aangelegenheid, waardig om met schorsing en afzetting gestraft te worden, indien

die iemand in 1944 in alle opzichten zich distancieert van het gebeurde in 1886.

Zoodat D.E.C. toch nog gelijk heeft: ds Fernhout is getuige á charge tegen de synodocratie.

Maar dan de ds Fernhout van 1886.

Het spijt ons, dat we deze meening niet veranderen kunnen. Maar het respect voor ds Fernhout verhindert ons niet te verklaren, dat wij het zijn die in 1944 hebben gevochten vóór wat hij in 1886 heeft beschermd. En we gelooven ook dat hij het zóó gezien zou hebben als hij niet was misleid door de lieden die deze vragen aan zijn aandacht hielpen ontrekken. Hoewel ze de officiële punten-in-geding in formule brengen.

K. S.

Naschrift van D.E.C.:

DE BOEMERANG.

We willen n.a.v. den hierboven afgedrukten brief van ds K. Fernhout, door K. S. reeds van commentaar voorzien, gaarne een enkele opmerking maken.

Ds K. Fernhout schrijft, dat hij er geen oogenblik aan gedacht heeft „de verschillen, waarom het ging in dezen strijd met de Gereformeerde Kerken in Generale Synode“ voor te stellen als „beuzelingen“.

We nemen er dankbaar nota van.

We zijn het op dit punt van harte met ds K. Fernhout eens.

We hebben ook nooit beweerd, dat we ons van „beuzelingen“ hebben vrijgemaakt. Wel van besluiten en handelingen, weliswaar met de meeste stemmen goedgevonden, maar strijdend tegen het Woord Gods en tegen „de artikelen, in deze Generale Synode besloten“. Hetgeen we voor onszelf bewezen hebben. En hetgeen we gaarne aan de Kerkelijke vergaderingen bewezen hadden, ware het niet, dat deze den kerkelijken weg hadden opgebroken.

Het heeft onze hartelijke instemming, dat de Redactie aan het schrijven van ds K. Fernhout een plaats geeft in De Reformatie.

Maar verbazen ons, dat niet reeds veel eerder een bede om een enkel corrigendum van de hand van ds K. Fernhout of een rectificatie uit de pen van dr B. Wielenga in het Gereformeerd Weekblad verscheen.

Want in het Gereformeerd Weekblad stond — we citeerden het in onze rubriek reeds letterlijk — na de vermelding van de vraag van dr B. Wielenga aan ds K. Fernhout „Hebt ge dan geen kruis in uw leven?“. „Ik dacht, dat hij zou zinspelen op de crisis in de kerk. Daarover had hij reeds gesproken met bittere, droeve woorden: „sedert de scheuring valt het mij zoo moeilijk met vreugde ter Kerk te gaan. Het valt mij zwaar den ouden eerbied te hebben voor het Gereformeerde volk. Om beuzelingen elkaar los te laten en in zulke taal te strijden! Ik geloof, dat de broeders, die ons met de hardste taal te lijf gaan, het meenen. Maar het is niet uit den Geest. Het is uit het vleesch“.

Dr B. Wielenga plaatste een en ander tusschen aanhalingsteekens. Versloeg het dus als uit den mond van ds K. Fernhout opgeteekend. Heeft hij dan ds Fernhout onrecht gedaan, dan publiceere hij dat in het Gereformeerd Weekblad.

Maar afgedacht van het misverstand, dat ook volgens ds K. Fernhout niet in mente D.E.C., maar in de Weesper Pastorie, waar dr B. Wielenga hem ontmoette, is ontstaan, het artikel van dezen laatste heeft in de geciteerde zinsneden de strekking, die de synodale propaganda in woord en geschrift den laatsten tijd herhaaldelijk vertoont: de zaken, die tusschen de Gereformeerde Kerken en de synodocratie liggen, worden gebagatelliseerd: „beuzelingen“. In dezelfde week, waarin het Gereformeerd Weekblad het gesprek met ds K. Fernhout publiceerde, ontmoette D.E.C. een prominent lid der Synode van Elindhoven. Ook dat Synodelid sprak van „beuzelingen“. Waarop D.E.C. replieerde: „dat zwaard keert zich tegen U, die het voert, het is een boemerang. Want dan hebt U dus om beuzelingen geschorst, afgezet, ons gelegd onder het oordeel van scheurmakerij“.

En in dien zin blijft ons oordeel staan: het Gereformeerd Weekblad, in casu dr B. Wielenga, heeft ds K. Fernhout aangevoerd als getuige contra de synodocratie. Nolens volens. Tegen wil en dank. En als ds K. Fernhout als zoodanig niet wil optreden — we gelooven hem natuurlijk van harte — dan geve het Gereformeerd Weekblad daarvan kennis aan zijn lezers. Het zal ons verheugen. Want wij zijn er óók niet van gediend, dat men „onze zaak, die nu als kettersch en goddeloos verdoemd wordt“ („niet uit den Geest, maar uit het vleesch“ volgens ds K. Fernhout) zoo van tijd tot tijd als het te pas komt, voorstelt als een beuzeling.

D.E.C.

ONZE MILITAIRES.

Begin Maart kwam de nieuwe lichting onder de wapenen o a te Ede. Willen de jongens zich zoo spoedig mogelijk melden bij den scriba der Kerk? Hij kan hen dan inlichten omtrent Kerkdiensten, catechisatie en jeugdvereniging.

Van de Kerkeraden verachten we bericht dat br. dooplid (of bel. lid) der Kerk, zich in militairen dienst bevindt te Ede; met militair adres. Ook contact met ouders wordt op prijs gesteld. Spoedige opgaaf gewenscht.

Namens den Kerkeraad

W. O. DE GRAAF

Stationsweg 25, Ede.

(Door abuis eerst heden geplaatst. Redactie.)

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN

NOGMAALS HET RAPPORT BEDRIJFSORGANISATIE: HET VERWEER VAN MR K. GROEN. III.

9. Nog iets dieper moet ik ingaan op de bewering van mr G., dat we in de s.i.e.k. te maken hebben met een scheppingswet, een religieus apriori, een geloofsvooronderstelling, „de“ greep naar „het“ grondmotief der schepping, een geloofstuk. Mr G. zegt, dat Kuyper de s.i.e.k. niet heeft uitgevonden, doch dat het hem slechts „geschonken“ (door wie? Door God misschien? Is die term zoo prachtig, dat ook die al als gave Gods gezien moet worden? Ik neem voorloopig nog de vrijheid, dat te betwijfelen) werd haar naamgever te zijn, „en ze ons helder voor oogen te stellen“. Nu zet ik ook achter die „helderheid“ een vraagteken (zie het art. van K. S. in „De Ref.“ vorig jaar, alsmede het referaat van dr Meulink op het congres). Me dunkt, mr G. beweert hier dingen, die hij tegen de critiek eerst wel eens mag bewijzen. Verder ga ik op de conceptie van Kuyper niet in. Want ik had gezegd, dat in het rapport niet zoozeer de opvatting van Kuyper als wel de wijsgeerige visie van de Wijsbegeerte der Wetsidee aan het woord was, en ook daartegen mijn bezwaar gemaakt. Mr G. zegt nu, dat dit slechts een bewering van mij is, een bewering die bovendien onjuist is, gezien de samenstelling der Commissie, die in meerderheid niet behoorde tot de aanhangers van de W. d. W. Dat neemt niet weg, dat het rapport in sterke mate de taal van de W. d. W. spreekt (originair zelfstandig, vervlechting etc.). Ik heb in mijn critiek direct gezegd, dat de wijsbegeerte der wetsidee geen onvermengde toepassing had gevonden in het rapport. Doch niemand kan ontkennen, dat in het rapport die invloed aanwijsbaar was. Zeker mr G. kan dat niet loochenen. Want als ik me zoo erg vergiste, en het rapport heelemaal niet den invloed van de W. d. W. had ondergaan, dan is het me een raadsel, waarom mr G. in zijn verdediging van het rapport me uitsluitend bestrijdt met opvattingen van de W. d. W. Hij richt tegen mij enkel het wijsgeerig geslacht, en meent daarmee mij „ten principale van antwoord gediend te hebben“ en vermoedt, dat „wie kan instemmen met wat hierboven is uiteengezet“ verder weinig moeite zal hebben met mijn misverstanden en onjuiste interpretaties.

Ik begrijp niet, dat mijn opponent zelf niet ziet, dat hij hier zelf het bewijs levert voor wat ik zei. Zijn antwoord „ten principale“ is niets anders dan de s.i.e.k. á la Dooyeweerd. En met mijn critiek heeft weinig moeite, wie het „met het bovenstaande“, d. i. met de wijsgeerige idee der s.i.e.k., eens is.

Volgens mr G. kent deze wijsbegeerte de s.i.e.k. slechts als „religieus vooronderstelde, waarvan zij zich eerst daarna op wetenschappelijke wijze rekenschap gaf“. Doch precies zoo fungeert de s.i.e.k. in het rapport.

Religieus vooronderstelde — wat is dat anders dan het algemeen gezichtspunt van waaruit de A.R. de zaak der B.O. moet bezien? Wetenschappelijke rekenschap — maar die komt in het rapport ook: originair zelfstandig en wat dies meer zij. Ik had direct bij de eerste lezing van het rapport wel begrepen, dat de s.i.e.k. hier fungeerde als „scheppingswet“, „religieus vooronderstelde“, „geloofstuk“, „de greep naar het grondmotief der schepping“, zooals mr G. het thans formuleert. Doch dat is de W i j s b e g e e r t e d e r W e t s i d e e in optima forma. Het spreken over s.i.e.k. als religieus apriori etc. bewijst, dat we hier te doen hebben met de theoretisch-filosofische gedachte, zooals die in de kringen van de W. d. W. domineert. Men noemt het wel een religieus apriori, doch in dat spreken verradt zich een bepaalde wijsgeerige visie. Ik begrijp niet, waarom mr G. zoo hardnekkig ontkent, wat hij in heel zijn verweer alleen maar bewijst.

10. Wat nu al die zware termen betreft, die mr G. bezigt om de s.i.e.k. te typeeren, ik moet eerlijk zeggen, dat ze me niet alle duidelijk zijn. Speciaal geldt dat van „de greep naar het grondmotief der schepping“. Later heeft hij het over het „innerlijk grondmotief“ der Schrift. Indertijd heb ik prof. Dooyeweerd meermalen den term „motief“ hooren toelichten. En als ik het goed onthouden heb, bedoelde hij daarmee een „drijfkracht“, iets dus, dat in beweging zet. Vermoedelijk zal het ook hier zoo zijn bedoeld, en is dus de s.i.e.k. voor mr G. zulk een drijfkracht, zelfs een grond-drijfkracht, nog sterker „de“ grond-drijfkracht. Duidelijk is dit alles me echter niet. Temeer niet, omdat „de erkenning van de s.i.e.k.“ door hem omschreven wordt als „de greep naar het grondmotief der schepping“. Wat „erkenning“ is, begrijp ik wel zoo ongeveer. Maar ik zit verlegen met „de greep naar“. Is dat bedoeld in den trant van Paulus: „of ik het ook grijpen mocht“ in Filipp. 3? Indien ja, dan is „de greep naar“ m.i. aanduiding van een poging meer dan van een resultaat, en in ieder geval heel wat anders dan „erkenning“. En als de s.i.e.k. grond-drijfkracht is der schepping, dan vraag ik me af, waardoor de mensch die „de greep daarnaar“ doet bewogen wordt. Toch blijkbaar niet door de s.i.e.k. Maar

dan is me weer niet duidelijk, waarom hier sprake is van „grondmotief”. Het zal wel aan mij liggen, maar het schemert me hier nogal.

Doch voldoende is ook de eerste term „scheppingswet”. Op ons congres kwam ik dat woord ook nogal eens tegen rondom het referaat van dr. Meulink. Men spreekt hier nogal graag van scheppingswet, scheppingsorde, scheppingsordinantie. Het rapport B.O. kent den laatste term, dr. Meulink in zijn referaat spreekt van scheppingsorde, o.m. in een gedeelte over de betekenis van de W. d. W. voor den strijd tegen de Barthianen. „Christus zelf beroept zich voor het huwelijk op de scheppingsorde”, zoo lees ik daar (p. 14).

Om nu den term „scheppingswet” te toetsen, moet ik eerst iets zeggen over de s.l.e.k. De W. d. W. onderscheidde, als ik me goed herinner, 14 wetsskringen, het biotische, het psychische, het economische, het juridische etc. Dat waren allemaal aspecten, zijden van de tijdelijke werkelijkheid. Men hield nu vast, dat elk van die lagen iets eigens had: het economische was iets anders dan het juridische enz. Ze waren „originair zelfstandig”. Zoo kwam men tot een heel aantal „kringen”, en men poneerde de soevereiniteit in eigen kring.

Ik heb daar heel wat van geleerd, mr. G. moge dit gelooven. Ik geloof ook, dat het juridische wat anders is dan het economische. (Daartoe beperk ik me nu maar, het heeft in dit verband geen zin op die wetakringen dieper in te gaan.) Ik heb op het oogblik geen bezwaar, om te zeggen dat het economische en het juridische originair zelfstandig zijn. Ik zou zelfs wel willen spreken van „kringen”. Mits dan maar vaststaat, dat dat woord hier abstracte betekenis heeft; het is immers aanduiding van verschillende „hets” (het juridische, het economische enz.), die theoretisch onderscheiden worden, doch in de concrete werkelijkheid nimmer zoo zich vertoonen.

Doch nu begint de ellende: „kring” noemt men vervolgens ook concrete verbanden van menschen, die een bepaalde en begrensde taak hebben. De overheid is nu een bepaalde „kring” naast de bedrijfskring of het bedrijfsleven als een andere kring. Hier denkt men bij „kring” dus niet meer aan abstracte zijden van de werkelijkheid, doch aan concrete verbanden van menschen-met-een-speciale-taak. En van deze verbanden zegt men nu ook zonder meer, dat ze „originair zelfstandig” zijn; men proclameert ook hier de soevereiniteit in eigen kring als scheppingswet. Naar mijn meening wrekt zich hier het gebruik van het woord „kring”. Men maakt den sprong van „het” naar „de”, van abstracte lagen naar concrete verbanden.

En de vraag is nu — want het rapport proclameert de s.l.e.k. in den laatstgenoemden zin — of hier van scheppingswet gesproken mag worden. Is het een scheppingsordinantie, dat overheid en bedrijf ieder voor zich sovereen zijn in eigen kring?

11. Nu wrekt zich al dadelijk weer het slordig spreken, en daar komt grandioze verwarring van. Wat bedoelt men precies met scheppingswet? Is dat een wet, die God stelde toen Hij alle dingen schiep? M.a.w. een wet-van-den-beginsel? Een paradijs-wet? Als ik rekening houd met bovengenoemde opmerking over Christus' woord: „in den beginsel is het alzo niet geweest” (Matth. 19, inzake het huwelijk), dan moet ik haast wel aannemen dat het zoo bedoeld is. M.a.w. wie dan de s.l.e.k. proclameert als scheppingswet ten aanzien van de afbakening der bevoegdheid tusschen overheid en bedrijfsleven, die zegt dat het hier gaat over een paradijs-ordinantie, precies zoo goed als er een paradijs-inzetting in geding was toen Christus zijn discipelen ten aanzien van het huwelijk naar „in den beginne” verwees. Als het ook hier zulk een paradijs-ordinantie betrof, dan zou ook ik de s.l.e.k. (afgezien van de terminologie) als een geloofsbetug moeten aanvaarden.

Maar hier juist komen voor mij de vraagtekens. Eenvoudig omdat ik in Gen. wel lees, dat God den mensch schiep man en vrouw, dat Hij Eva tot Adam bracht en die twee in een huwelijk verbond; omdat ik daar wel lees zijn paradijsordinantie ten aanzien van het huwelijk. Maar iets dergelijks lees ik niet ten aanzien van overheid en bedrijf. O ja, ik lees wel, dat God den mensch de opdracht gaf de aarde te bebouwen, en daarin ligt o.m. ook opgesloten een economische taak. Door openbaring is ons ook bekend gemaakt, dat de man is het hoofd der vrouw, en dat is aanduiding van een gezagsrelatie. En ik denk er niet aan het overheidsgezag los te maken van dat gezag waarmee God den eersten Adam bekleedde. Maar toch durf ik het niet aan te poneeren, dat God overheid en bedrijf schiep als twee originair zelfstandige kringen, onder nauwkeurige afbakening der grenzen. Daar is in Gen. 2 alleen maar het eene kleine kringetje (kan men hier eigenlijk wel van „kring” spreken, nu er nog maar twee zijn?) van het eerste menschenpaar. En ik kan wel aanvaarden, dat God aan dien eenen „kring” verschillende onderscheiden taken gaf. Maar ik zie geen kans hier verscheidene soevereine kringen (in den zin van concrete menschenverbanden) aan te wijzen. Alle huidige verbanden gaan op dat eerste menschenpaar terug. Doch er was in het paradijs nog geen spoor van originair zelfstandige kringen, navenansgeschikt, hoewel vervlochten. Doch dan vraag ik: kan men dan volhouden dat de s.l.e.k. is

een paradijswet, een inzetting van den beginne? Dan heeft Adam tegen die wet gezondigd, of liever, dan heeft God zijn wereld geschapen in strijd met de wet voor de schepping. Als de s.l.e.k. een geloofsbetug is, dan vraag ik me af: hoe staat het dan met het geloof van Adam? En met zijn greep naar „het grondmotief der schepping”?

B. HOLWERDA.

POPULAIR-WETEN - SCHAPPELIJKE SCHETSEN

EEN WANKELE APOLOGIE IV.

De verborgen ondergrond.

Een tweevoudig aspect dus. De kinderdoop balanceert tusschen verkiezing en verbond en wordt noch met het één, noch met het ander in duidelijk verband gezet.

Het is intusschen uitermate moeilijk de ware bedoeling van den schrijver te grijpen. Toch meenen we die wel op het spoor te zijn. Telkens schemert bij den schrijver door, dat hij den doop niet van de verkiezing en de wedergeboorte wil losmaken.

In dit verband trekt ook telkens de aandacht de uitdrukking op: het mysterie van het verbond. Hij zegt, dat „Calvin de betrokkenheid (van den doop) op het levend geloof voortdurend in het oog heeft gehad en zoo het mysterie van Gods Verbond, dat in de correlatie tusschen het geloof en het „heil in Christus” het diepst openbaar wordt, geëerbiedigd”.¹⁹⁾

Hij schrijft voorts: „Voor Calvin echter is de doop „bad der wedergeboorte” reeds in de Institutie van 1536 en blijft dat tot het einde toe. Maar tegelijk ziet Calvin de unieke betekenis van het majestueuze werk Gods in de ontwikkeling en rijping van het leven tot bewust geloovige aanvaarding van het heil en staat daar in eerbiedige schroom tegenover de vrijheid Gods, die den achtergrond vormt van het diepe geheim der correlatie”.²⁰⁾ Hij spreekt ergens anders over de diepte van het sacrament als „bad der wedergeboorte en vernieuwing des Hellen Geestes”.²¹⁾ Tamelijk scherp komt 's schrijvers meening uit, als hij het heeft over den uitleg van Calvin van Galaten 3, waar Paulus zegt: Indien gij van Christus zijt, zoo zijt gij dan Abrahams zaad en naar de belofte erfgenamen.

Naar aanleiding van diens commentaar op dezen text, komt de auteur tot de conclusie: „Hij (Calvin) heeft verstaan, dat hij hier in aanraking kwam met het mysterie van het Verbond en heeft gestreden om eenzijdig het historisch verbondswoord in de geslachten niet te laten vervagen en devalueeren en anderzijds de diepte-dimensie van het Verbond te handhaven”.²²⁾

Van de Anabaptisten zegt hij in dit verband, dat zij het mysterie hebben aangetast. „Ze hebben den veelkleurigen rijkdom der Schrift niet verstaan en één der elementen geschrapt: het historisch aspect: van geslacht tot geslacht. De dualiteit maakt plaats voor dualisme”.²³⁾

Uit hetgeen we tot nu toe naar voren gebracht hebben, laat zich de meening van den schrijver zeer wel construeeren en komt de verborgen ondergrond van zijn betoog aan het licht.

Voor den schrijver staat vast, dat de correlatie (de onverbreekbare samenhang van geloof en doop) constitutief is voor het sacrament. Daar is een onverbreekbare samenhang tusschen geloof en doop. Dat noemt de schrijver het „wezen” van het sacrament. In die correlatie komt het mysterie van Gods verbond aan het licht. Dat kan dus niet anders zijn, dan de wedergeboorte en de verkiezing.

Daarnaast staat het bevel Gods om de kinderen te doopen. Onophoudelijk stelt de schrijver, dat wij ons in het geding met Barth moeten vastklemmen aan de „instelling Gods” van den kinderdoop.

Gegeven nu deze twee stellingen: 1) de correlatie (dus „aanwezig geloof”) behoort tot het wezen van het sacrament²⁴⁾ en 2) God beveelt de kinderen te doopen —, stuit de auteur op de onontkoombare moeilijkheid of dan de door God bevolen kinderdoop altijd een waarachtige doop is.

De oplossing van Kramer en 't Praedadvies wijst hij af n.l. dat nu bij de kinderen, om 't wezen van het sacrament te redden, onbewust geloof, geloof in kleine moet worden verondersteld. Hij weet al te goed, dat deze stelling theologisch voor het forum, waarvoor hij het goed recht van den kinderdoop bepleit, onhoudbaar is.

Dan blijft er slechts één andere weg over: de vlucht in het voorbehoud van de z.g. „vrijmacht Gods”, en dezen weg is de schrijver gegaan.

Hij kan dan beide handhaven. De kinderdoop blijft gefundeerd in de instelling en in het bevel Gods. Te-

¹⁹⁾ a.w., pag. 64. ²⁰⁾ a.w., pag. 65. ²¹⁾ a.w., pag. 74.

²²⁾ a.w., pag. 89. ²³⁾ t.a.p.

²⁴⁾ „Het valt inderdaad niet te loochenen, dat de correlatie van essentiële betekenis is voor de sacramentale leer en voor de gansche leer des heils”. (Pag. 70.) Berkouwer zet in dit verband een heel betoog op, dat het geloof in de correlatie sacrament-geloof, niets verdientstijks bevat. Maar wie heeft dat ooit beweerd? Heel dit polemiseren tegen z.g. remonstrantsche tendensen in dit verband, is een slag in de lucht.

gelijk handhaaft hij de essentiële betekenis van de correlatie in 't sacrament. Maar de kortsluiting, welke zich openbaart, wanneer na de toediening van het sacrament „het wezen” nog niet aanwezig is, wordt verborgen in het stellen van de vrijmacht Gods, krachtens welke de HEERE vrij zou zijn om het „wezen” van het sacrament te schenken op elk oogenblik, dat Hem behaagt op den levensweg van het gedoopte kind.

Hier treedt aan het licht, hoe de schrijver zich in zijn dogmatisch verweer tegelijk tot de apologet van de z.g. vervangingsformule heeft gemaakt.

Wat hier wordt betoogd, is niets anders dan wat de vervangingsformule zegt.

Daar staat immers, dat de kinderen zijn te beschouwen en te behandelen als zulken, die deelen in de wederbarende genade des Geestes. Waarbij een noot zegt, dat de Synode met deze formuleering ruimte laat voor het houden voor wedergeboren en voor het zullen wedergeboren worden.

Welnu, ook wanneer men dit laatste, het toekomstige van de wedergeboorte bij de kinderen aanneemt, houdt men toch vast aan de correlatie in het wezen van het sacrament. En dat doet dr. Berkouwer hier ook.

Het scherpe kuyperianisme van het Praedadvies is afgeslepen tot 't minder aanstootelijke van de vervangingsformule, zonder dat nochtans het wezenlijke uit Kuyper's betoog wordt teruggenomen.

Maar al vlucht de schrijver dus in de „vrijmacht Gods”, het staat te bezien of hij daarmee wezenlijk de moeilijkheden, waarin hij zich heeft verstrikt, kan oplossen. Want nu komt onafwijsbaar de vraag op: indien de correlatie behoort tot het wezen van het sacrament (nogmaals: de correlatie is, dat in het sacrament geloof en doop onafscheidelijk zijn verbonden), wat betekent dan de doop, welke aan die kinderen is toegediend, aan welke God de subjectieve pool van de correlatie, het geloof, nooit schenkt.

Nu één van tweeën: de correlatie behoort tot het wezen van het sacrament, of niet. Zoo ja, dan wordt dus bij een dergelijken kinderdoop, dat „wezen” geschonden en is het een niet-wezenlijk sacrament.

De schrijver kan dat camoufleren met allerlei mooie gezegden, hij kan zeggen oog te hebben voor den tijdsfactor en wat dies meer zij, maar aan de klem van deze redeneering zal hij zich toch moeilijk kunnen onttrekken. Hij rukt in feite uit elkaar, wat God heeft samengevoegd, n.l. de instelling, de handeling van den kinderdoop en de daarmee gegeven „waarheid” van het sacrament. Teeken en betekende zaak, kunnen noch mogen in het sacrament gescheiden worden, en dat doet de schrijver.

Dit is juist het fijne puntje in de gereformeerde sacramentale leer, dat de HEERE in het sacrament teeken en betekende zaak samenvoegt. Hij schenkt ze beide in de verzegeling van de belofte des verbonds, maar de ongeloofige gebruiker van het sacrament rukt ze uiteen, die neemt wel het teeken, maar niet de betekende zaak.²⁵⁾

In de Nederlandsche Geloofsbelijdenis wordt dit in art. 35 inzake het Avondmaal zoo wonder mooi en tegelijk zoo ongelooftelijk scherpzinnig gezegd:

Voorts, hoewel de sacramenten met de betekende zaken te zamen gevoegd zijn, zoo worden zij nochtans met deze twee zaken door allen niet ontvangen. De goddelooze ontvangt wel het Sacrament tot zijne verdoemenis, maar hij ontvangt niet de waarheid des Sacraments; gelijk als Judas en Simon de toovenaar beiden wel het Sacrament ontvingen, maar niet Christus, die door datzelfde betekend wordt, welke den geloovigen alleen meegedeeld wordt.

Het fijne puntje in dit citaat ligt in de dubbele betekenis van het ontvange n. De goddelooze ontvangt wel het Sacrament tot zijn verdoemenis, zegt de belijdenis. Hem wordt in dat sacrament de betee-

²⁵⁾ Men heeft in het debat in dit verband nogal eens aangevoerd art. XXXV N. G. B. Maar men leze, hoe Van Teijlingen met dit argument afrekenet.

„Nog onlangs hoorde ik een spreker, die de Synodebesluiten kwam toelichten, verklaren, met een beroep op art. XXXV N.G.B.: „De goddelooze ontvangt wel het Sacrament tot zijn verdoemenis, maar hij ontvangt niet de waarheid des Sacraments”, dat in dit geval, waar de waarheid des Sacraments d.i. Jezus Christus en al zijn gaven ontbreekt, van geen Sacrament in eigenlijken zin meer gesproken kan worden. Nu hooren we Calvin in zijn Catechismus. „Maar, zoo wordt gevraagd, welk vertrouwen tot bevestiging des gewetens en welke vaste zekerheid kan uit de Sacramenten verkregen worden, die toch door goeden en kwaden dooreen gebruikt worden?”

Antw.: „Hoewel den goddeloozen de gaven Gods in de Sacramenten worden aangeboden, maken zij ze wat hen betreft, om zoo te zeggen, te niet; maar toch bewerken zij niet, dat de eigenkrachten natuurder Sacramenten niet zou blijven” (quin sua vis et natura sacramentis maneat).“

Van Teijlingen geeft dan nog enkele bewijzen uit Calvin en uit de Wittenberger Concorde. Hij citeert T. Bos: „Ons geloof maakt den Doop niet tot een Doop, en evenmin omgekeerd”, en concludeert: „Menschen, die zoo spraken en spreken durfden, zouden toch wel ongeloofig getekend hebben, als ze hoorden beweren, dat de doop aan ongeloofigen beduid (drukfout voor „bediend”) geen Sacrament in den eigenlijken vollen zin is”. E. G. van Teijlingen, Aard en Achtergrond van het geschil in de Gereformeerde Kerken, pag. 21/22.